

ಎಸ್.ಬಿ.ಡಿ. ಪ್ರಕಾಶನ

ನಡುಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ

ಸಂಪಾದಕರು
ಡಾ ಜಂದ್ರಕಲಾ ಬದಲಿ

ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕಿ.

ವಚನಗಳ ಸಾರ

ಒಂದು ಬಂಡಿ ಓಡಬೇಕೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಡೆಗೀಲು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಕಡೆಗೀಲು ಬಂಡಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಕೀಲು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಬಂಡಿ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ದರ್ಪದಲ್ಲಿ ಮೆರೆವ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಸರಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಸಲು ಶಿವಭಕ್ತರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ರೂಪಿ ವಿಚಾರಗಳು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಬಂಡಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಚಲಿಸಲು ಕಡೆಗೀಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಶರಣರ ಮಾತುಗಳು ದರ್ಪಿಷ್ಠರ ದರ್ಪ ಕಳೆದು ಸಾತ್ವಿಕರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ವಿವೇಚನೆ ಇಲ್ಲದವರು ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ಉಳಿಸಲು ಹೋಗಿ ಅಮೂಲ್ಯವಾದುದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಮಳೆ-ಬಿಸಿಲೆನ್ನದೆ ದುಡಿದು ಪಡೆದ ಫಲವನ್ನು ಸುಂಕ ಕೊಡುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹರಿದ ಚೀಲದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಬೆಳಕು ಹರಿಯುವ ಮುನ್ನ ಎಂದರೆ ಸುಂಕದವರು ಬರುವ ಮೊದಲು ಮನೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲ ನಡೆದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಚೀಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಧಾನ್ಯವೆಲ್ಲ ಬೀದಿ ಪಾಲಾಗಿ ಚೀಲ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಂತೆ ಡಾಂಭಿಕ (ತೋರಿಕೆಯ) ಭಕ್ತಿ ವ್ಯರ್ಥವೆಂಬ ಭಾವ ಇಲ್ಲಿಯದು.

ಶರಣರು ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆದರು. ನುಡಿ ನಡೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಕೂಡಲಸಂಗಮ ದೇವ ಒಲಿಯಲಾರ ಎಂಬುದವರ ನಿಲುವಾಗಿತ್ತು. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವ ಮತ್ತು ಆಡಿದ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯುವದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಡೆಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ

ಸಾಕಷ್ಟು ತೊಂದರೆಗಳು ಬರಬಹುದು. ಅದನ್ನು ದೇವರ ಸುಪರ್ದಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಅವರು ತನ್ನ ನಡೆ-ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೂದಲೆಳೆಯಷ್ಟು ಕೊರತೆ ಕಂಡು ಬಂದರೆ ದೇವರು ಬೇಕಾದ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಬಹುದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಭಕ್ತ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ನಡೆ-ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರವುಂಟಾದರೆ ಅದು ಶರಣ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದ ವಿಚಾರ.

ಮನುಷ್ಯ ತಾನು ಚಿರಂಜೀವಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಆಕ್ಷಣ ಮಾಡದೆ ಮುಂದೂಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಶರಣರು ಅಂದಂದಿನ ಕೆಲಸ ಅಂದಂದಿಗೆ ಎಂದು ಬದುಕಿದರು. ನಾಳೆ ಬರುವುದು ಇಂದು ಬರಲಿ, ಇಂದು ಬರುವುದು ಈಗಲೇ ಬರಲಿ. ಅದು ಸಾವಾದರೂ ಸರಿ ಬಂದರೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಸಿದ್ಧವೆಂದರು. ಹೆದರಿಸುವ ಸಾವನ್ನೂ ಸಂಭ್ರಮಿಸಿದರು. ಸಾವು ನಿಶ್ಚಿತವೆಂದ ಮೇಲೆ ಹೆದರಿದರೆ ಅದು ಇನ್ನಷ್ಟು ಬೇಗ ಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಯಾವುದನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಎದುರಿಸಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರವರು.

ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹಲವು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಉಳಿದ ಜೀವಿಗಳು ಎಂದರೆ ಇರುವೆಗೆ ಮಧುರ ಗುಣ ಎಂದರೆ ಸಿಹಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ, ಹಾವು ಗಾಳಿಯ ಗುಣವನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತದೆ, ಕಾಗೆ ತನ್ನ ಬಳಗವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲದು, ಕೋಳಿ ಸಮಯವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಜೀವಿ ಒಂದೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅರಿಯ ಬಲ್ಲದು. ಹಲವು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿರುವ ಮನುಷ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅನುಭಾವಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋದರೆ ಅವನು ಕಾಗೆ-ಕೋಳಿಗಳಿಗಿಂತ ಕನಿಷ್ಠವೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಹೊಟ್ಟೆ ಪಾಡಿಗಾಗಿ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಶ್ರಮಿಸುವವರು ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ದೇವರನ್ನು ನೆನೆಯಲು ಪೂಜಿಸಲು, ಮಂತ್ರ ಪಠಿಸಲು ಸಮಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಯಾವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸಮಯ ತಾನಾಗಿ ಒದಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ದೇವರೇ ತನ್ನ ಈ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಕಳೆದು ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ, ಅದವನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದೂ ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಿದೇವ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಶರಣರು ಕಾಯಕವನ್ನೇ ಕೈಲಾಸವೆಂದರು. ಅದರಲ್ಲೂ ನುಲಿಯ ಚಂದಯ್ಯ ಕಾಯಕದಿಂದಲೇ ಜೀವನ್ನು ಕೈ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮರೂ ಕಾಯಕದಿಂದ ಹೊರತಲ್ಲ. ದೋಷ ಪಾಶ ಹರಿಯ ಬೇಕೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕಾಯಕ

ನಿರತರಾಗಬೇಕು. ಕಾಯಕದಿಂದ ಬಂದ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ತನಗಾಗಿ ಬಳಸದೆ ದಾಸೋಹ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಚರಸೇವೆ ಎಂಬುದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಶರಣರು ಎಂದೂ ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಕಾಯಕ ಸತ್ಯಶುದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಂಥ ಕಾಯಕದಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಳಸುವಾಗ ಚಿತ್ತ ಚಂಚಲವಾಗಬಾರದು. ಪ್ರತಿದಿನ ನಿಯಮದಂತೆ ಕಾಯಕ ಮಾಡಬೇಕು. ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕೂಲಿ ಪಡೆಯಬೇಕಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಿನದಕ್ಕೆ ಆಸೆ ಪಟ್ಟರೆ ಮಾಡಿದ ಸೇವೆ ವ್ಯರ್ಥ. ಇಂಥವರು ತಾವು ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ತಾವೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಯಕ ದಾಸೋಹದಲ್ಲಿ ವಂಚನೆ ಸಲ್ಲದು.

ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲಗಳಿರುವಂತೆ ಅನಾನುಕೂಲಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಮನೆ ಮಾಡಿ ಮೃಗಗಳು ದಾಳಿ ಮಾಡುತ್ತವೆನೋ ಎಂದು ಹೆದರಿದರಾಗದು. ಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮನೆ ಮಾಡಿ ತೆರೆಗಳಿಗೆ ಅಂಜಿದರಾಗದು, ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾಡಿ ಗಲಾಟೆ ಇರಬಾರದೆಂದರೆ ಆಗದು. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅವು ಇರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಹಾಗೆ ಈ ಲೋಕದೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಹೊಗಳುವವರಿ ರುವಂತೆ ತೆಗಳುವವರೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವೆರಡನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಕಷ್ಟಗಳು ಬರಲೇಬಾರದೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯಂಥ ಕೆಲ ಗಟ್ಟಿಗರು ಬಂದ ವಿಪರೀತಗಳನ್ನು ಬದುಕಿಗೆ ಪೂರವಾಗಿಯೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿದರೆ ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆ ಇಲ್ಲವಾಯಿತೆಂದು, ಮುಗಿಲು ಹರಿದು ಬಿದ್ದರೆ ಸ್ನಾನವಾಯಿತೆಂದು, ಬೆಟ್ಟವೇ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೂ ಹೂವೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಇಂಥವರು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರು ತಲೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣ ದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಯಿ ತೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕಷ್ಟದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಏನೋ ಅನಾಹುತವಾಯಿತು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವವರು ದುರ್ಬಲ ಮನದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ದೃಢ ಮನದವರು ಪ್ರಾಣ ಹೋಗುವಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನೂ ನಿರಾಳವಾಗಿಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶರಣ ಅಜಗಣ್ಣನ ಯೋಗ ಸಾಧನೆ ಅದೆಷ್ಟು ಉನ್ನತವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಯೋಗ ಮತ್ತು ಅಜಗಣ್ಣನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳಲಾಗದಷ್ಟು ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೂವಿನೊಳಗಿನ ಪರಿಮಳ, ಪತಂಗದಲ್ಲಿರುವ ಬೆಂಕಿ, ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿರುವ

ಫಾ ಸಾರ

ಶಿವನ ನೆಲೆಮನೆಯಂತಿರುವ ಚೋಳದೇಶವನ್ನು ಕರಿಕಾಲ ಚೋಳನೆಂಬ
 ರಾಜನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈತನು ಪರಮ ಶಿವಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಶಿವನಿಗೆ
 ಉಣಿಸಿ ಬಳಿಕ ತಾನುಣ್ಣುವ ನಿಯಮವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದನು. ಅದೆ
 ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮಾದಾರ ಚನ್ನಯ್ಯನೆಂಬವನು ಅರಸನ ಊಳಿಗದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅರಸನ
 ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಹುಲ್ಲು ತರುವ ಕಾಯಕ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನೊಬ್ಬ ಗುಪ್ತ
 ಶಿವಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿ ದಿನ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ತರಲೆಂದು ಅಡವಿಗೆ ಹೋದಾಗ
 ಹುಲ್ಲು ಕೊಯ್ದ ಹೊರೆ ಕಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಲಿಂಗಪೂಜೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.
 ಅಡವಿಯ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಅರವತ್ತು ವರುಷ ಅವನು
 ಗುಪ್ತಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ದಿನ ಎಂದಿನಂತೆ ಪೂಜೆ ಕಾಯಕಗಳನ್ನು
 ಮುಗಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಉಣ್ಣಲು ಕುಳಿತ ಚನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಆತನ ಮಡದಿಯು
 ಅಂಬಲಿ ಉಪ್ಪುಗಾಯನ್ನು ಉಣ್ಣಲು ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಚನ್ನಯ್ಯ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ
 ಅರ್ಪಿತವೆನ್ನುತ್ತ ಉಣ್ಣಲು ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂಬಲಿಯ ಸವಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ಶಿವ
 ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಮನದಣಿಯ ಉಣ್ಣುತ್ತಾನೆ.

ನಿತ್ಯದ ನಿಯಮದಂತೆ ಕರಿಕಾಲಚೋಳನು ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಶಿವನಿಗೆ
 ಉಣಿಸಲೆಂದು ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನು ಎಡೆ ಮಾಡಿ ದೇವನಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಬಾರದೆಂದು
 ಪರದೆ ಎಳೆದು ಹೊರಗೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ನಿಂತರೂ ಉಣ್ಣುವ ಸುಳಿವು
 ಕಾಣದೆ ತನ್ನಿಂದ ಲೋಪವಾಯಿತೆನೊ ಎಂದು ದುಃಖಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಶಿವನಿಗೆ
 ಉಣ್ಣುವಂತೆ ಗೋಗರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಉಣ್ಣದಿದ್ದಾಗ ತನ್ನನ್ನೇ
 ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕೊರಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ.
 ಆಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ಶಿವ ಚೋಳನನ್ನು ತಡೆದು 'ಇಂದು ನಾನು ಪರಮಶಿವಭಕ್ತನಾದ
 ಚನ್ನಯ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಅಂಬಲಿಯನ್ನು ಸವಿದಿದ್ದೇನೆ. ಅಂಥ ರುಚಿಕಟ್ಟಾದ ಅಂಬಲಿಯನ್ನು
 ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಉಂಡಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದೆ. ನಿನ್ನ ಎಡೆ ಉಣ್ಣಲು ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ'
 ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅಂಬಲಿಯ ಕುರಿತ ಬಣ್ಣನೆ ಕೇಳಿದ ಚೋಳ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಇರುವ
 ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಕ್ತ ಯಾರೆಂದು ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಚನ್ನಯ್ಯನನ್ನು ಕಾಣಲು
 ಬರಿಗಾಲಲ್ಲೇ ಹೊರಟ ಅರಸನೊಂದಿಗೆ ಅವನ ಪರಿವಾರವೂ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಗುಡಿಸಲ
 ಮುಂದೆ ಅರಸ ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ ತನ್ನಿಂದೇನಾದರೂ
 ತಪ್ಪಾಗಿರಬಹುದೆ ಎಂದು ಚನ್ನಯ್ಯ ಗಾಬರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಚನ್ನಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡ
 ಅರಸ ಭಾವಪರವಶನಾಗಿ ಪಾದಗಳಿಗೆರಗುತ್ತಾನೆ. ಚನ್ನಯ್ಯ ಮತ್ತಷ್ಟು ಗಾಬರಿ

ಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅರಸ ಅವನ ಕಾಲಧೂಳನ್ನು ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಾನುಕುಲಸಂಜಾತನಾದ ಮಹಾರಾಜ ತನ್ನಂಥ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅದರಲ್ಲೂ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಕೀಳೆನಿಸಿಕೊಂಡವನ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳಬಹುದೆ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಚೋಳರಾಜ ಶಿವನೊಂದಿಗೆ ಒಂದೆ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಂಚಿ ಉಂಡ ನಿಮ್ಮ ಜಾತಿಗೆ ಸರಿಯುಂಟೆ ? ದೇವಾಧಿದೇವನೊಲಿದವನ ಕುಲ ಸತ್ಕುಲಂ, ಘನ ಮಹಿಮನೊಲಿದ ಜಾತಿಯೆ ನಿರ್ಮಲ ಜಾತಿ' ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಲಿಗೆರಗುತ್ತಾನೆ. ಚನ್ನಯ್ಯನನ್ನು ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕರೆತರುತ್ತಾನೆ.

ಅರಸನ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಮುಜುಗರಕ್ಕೊಳಗಾದ ಚನ್ನಯ್ಯ ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಯಲಿಗಿಟ್ಟು ಶಿವನ ಮೇಲೆ ಮುನಿಯುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಯಾವ ತಪ್ಪಿಗೆ ಈ ಶಿಕ್ಷೆ ತಾನೇನಾದರೂ ಗಣಪದವಿ ಕೊಡೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೆನೇ ಎಂದು ತಕರಾರು ತೆಗೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕೊರಳು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧನಾದಾಗ ಶಿವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಚನ್ನಯ್ಯ ಅವಿಚಾರದಿಂದ ಇಂತು ಮಾಳ್ವರೆ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಚನ್ನಯ್ಯನ ಗುಪ್ತ ಭಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತ ಶಿವ ಅವನನ್ನು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಾನೆ.

ಈ ರಗಳೆಯ ಮೂಲಕ ಹರಿಹರ ಗುಪ್ತ ಭಕ್ತಿಯ ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ಅಹಂಕಾರದ ನಿರಸನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಜಾತಿ ವಿನಾಶ ಶರಣರ ಬಹು ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಹರಿಹರ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ರಾಘವಾಂಕನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ವಾರ್ಧಕ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿವೆ. ಸತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಥ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧನಾಗುವ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಜೀವನ ಕಥೆ ಇದು. ಒಮ್ಮೆ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಂತರು ಯಾರು ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅವನು ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ದೇವೇಂದ್ರ ತನಗೆ ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೋಪಗೊಂಡ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಹೇಗಾದರೂ ವಸಿಷ್ಠನ ಮಾತನ್ನು ಹುಸಿಯಾಗಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸುಳ್ಳುಗಾರನೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಇಬ್ಬರು ಋಷಿಗಳ ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಇನ್ನಿಲ್ಲದಂತೆ ಕಷ್ಟ ಕೊಟಲೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಕಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ವಿಚಲಿತನಾಗದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕೊನೆಗೆ ಕಾಶಿ ವಿಶ್ವನಾಥನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಸದ್ಗತಿ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ನರ್ತಕಿಯರ ನಡುವೆ ನಡೆವ ವಾಗ್ವಾದ ತುಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಬೇಟೆಯಿಂದ ಆಯಾಸಗೊಂಡ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟು ಶ್ರಮ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾದ ಮುನಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಅರಸನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿನ್ನ ಅಪರಧಗಳು (ಮಾಯಾವರಾಹವನ್ನು ಕೊಂದುದು, ಮುನಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ನರ್ತಕಿಯರನ್ನು ಹೊಡೆದುದು, ಆಶ್ರಮದ ಮರ, ತಟಕಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದುದು) ಅನಂತ ಹಾಗೂ ಅಕ್ಷಮ್ಯ ಅದಕ್ಕೆ 'ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಚಂಡಾಲ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗು, ಅಂದರೆ ಎಲ್ಲ ನಿರೋಧಗಳನ್ನು ಬಿಡುವೆನು' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ 'ಎಡವಿಡದೆ ಬೇಡಿಕಾಡುವಿರಾದಡಿನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಡೆಗೆನ್ನ ಸರ್ವರಾಜ್ಯವನಾದಡಂ ಕೊಡಹಡವೆನ್ನೆ ಸಲ್ಲದೀಯೊಂದು ತೇಜಮಂ ಕೊಡೆನೆಂದನು' ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿ ಅರಸನು ಸಹಜವಾಗಿ ಅಂದ ಮಾತನ್ನೇ ಹಿಡಿದು, ಅವನಿಂದ ಸರ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲು ಹೇಳಿದನು.

ಉಟ್ಟಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಹೇಳಿದನು. ಉಟ್ಟಬಟ್ಟೆ ಕೊಡುವುದು ಕೊಡುವ
 ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ತಲೆ ಬಾಗಿ ನಿಂತನು. ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು 'ಅವನಿವರು ಮುಖವನ್ನು
 ತಪ್ಪದು'. ಇದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಸುಲಭ. 'ನಾನು ಕೊಡುವೆ
 ಎಂದು ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದ ಒಬ್ಬನು ಉಟ್ಟ ಹಣ್ಣಿವೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾನು
 ಭಾಗ ಮಾಡಿ ಅರಸನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಈ ಸುಲಿಗೆ 'ಎಲ್ಲಿಗೇ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ'
 ಹೇರನೊಪ್ಪಿಸಿದವಂಗೆಲ್ಲಿಯದು ಸುಂಕ' ಎನ್ನುವಂತೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ತನ್ನ ಕೊಡುವ
 ಕೊಟ್ಟ 'ದಕ್ಷಿಣೆ ಎಲ್ಲಿ' ಎಂದನು. ಅದನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ, ಕಲವತ್ತನ್ನು
 ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟ ರಾಜನನ್ನು
 ಪುನಃ ಕರೆದು 'ನಿನ್ನಂ ನಂಬಿ ರಾಜ್ಯಂಗೆಯ್ವ ಭರದೊಳರಿಯದೆ ಹೋದರೆ-ಎ
 ಮರುಳೆ ನಿನಗೆಲ್ಲಿ ಅರಸುತನ' ಎಂದು ಪರಿಜನಂ ಕಲುಗುಂಡ ಕರೆಯದಿರು.
 ಕಾರಣ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು ಸರ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಹೋಗು' ಎಂದು ಕೈ ರಾಜನು
 ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ನಂತರ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ರಾಜಧಾನಿಗೆ (ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ) ಬಂದು
 ರಾಜ್ಯವನ್ನು, ಸಕಲ ಭಂಡರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು ವಾರಣಾಸಿಗೆ ಹೊರಡಲನುವಾದನು.
 ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ರಾಜನು ಹೊರಟಾಗಗಿನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಗೋಳು ಹೇಳತೀರದು.
 'ಪುರದ ಪುಣ್ಯಂ ಪುರುಷ ರೂಪಿಂದೆ ಪೋಗುತಿದೆ' ಎಂದು ಮೊರೆಯುತ್ತರು. ಆಗ
 ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರೆ 'ಈ ಕಟಕ, ಈಕುವರನೀ ಮಂತ್ರಿ ಈ ಕಾಮಿನಿಜನಂ
 ಮರುಗದಂತರಸಗಬೇಕಾದಡೆನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಮದುವೆಯಾಗೆಂದು' ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ
 ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಮನಸ್ಸು ಅಚಲವಾಗಿತ್ತು. ಮುನಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ.

ಅರಸು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಸಂಯಮ ಅವನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು
 ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಶಪಿಸಿದರು. 'ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ವಿಶ್ವಾಮೃತ್ಯುವಾದೆ' ಎಂದು
 ಬಯ್ದರು. ರಾಜನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಹೇಳಿದನು. ರಾಘವಾಂಕ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ
 ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಕುಲಮದದ ನೀರಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟ ಮದಗಳು
 ಮನುಷ್ಯನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕುಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡವರು
 ಉಳಿದವರನ್ನು ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಜಾತಿ ತಾರತಮ್ಯದ ಪಶಿ

ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ವನವಾಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದ ಪಾಂಡವರು ಒಂದು ವರ್ಷ ಅಜ್ಞಾತವಾಸ ಕಳೆಯಲು ಸೂಕ್ತ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಹೊಳೆದದ್ದು ವಿರಾಟನಗರ. ಆ ನಗರದ ಹೊರವಲಯದ ಬನ್ನಿ ಮರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟ ಪಾಂಡವರೆಲ್ಲ ಮಾರುವೇಶದಿಂದ ನಗರ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರು. ಧರ್ಮರಾಯ ಕಂಕಭಟ್ಟನಾಗಿ, ಭೀಮನು ವಲಲನೆಂಬ ಅಡಿಗೆ ಭಟ್ಟನಾಗಿ, ಅರ್ಜುನ ಬೃಹನ್ನಳೆ ಹೆಸರಿನ ಅರೆವೆಣ್ಣಾಗಿ, ನಕುಲ ಸಹದೇವರು ಗೋಪಾಲಕರಾಗಿ ಮತ್ತು ದ್ರೌಪದಿ ಸಿರಿಮುಡಿ ಕಟ್ಟುವ ಸೈರಂದ್ರಿಯಾಗಿ ಮಾರುವೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರು.

ಅಜ್ಞಾತವಾದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆದು ಪುನಃ ಅಡವಿಗೆ ಅಟ್ಟಬೇಕೆಂಬ ಹುನ್ನಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ದುರ್ಯೋಧನ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಶೋಧಿಸಿ ಸುಳಿವುಗಾಣದೆ ಸಂತಸದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೀಚಕವಧೆಯ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಶಂಕಿತನಾದನು. ಗಂಧರ್ವ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಕೆಣಕಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಕಿಚಕನನ್ನು ನಾಟ್ಯಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಕೊಂದರೆಂದು ದೂತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಪಾಂಡವರದೇ ಕೆಲಸವೆಂದು ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಕೆಣಕಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಭೀಮ ಕೊಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ತಕ್ಷಣ ಭೀಷ್ಮ, ದ್ರೋಣ, ಕರ್ಣರೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ವಿರಾಟನಗರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸೈನಿಕರು ಗೋಪಾಲರನ್ನು ಬಡಿದು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಮುತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಗೋಪಾಲಕರು ಪ್ರಾಣಭಯದಲಿ ಬಂದು ತಿಳಿಸಿದಾಗ ವಿರಾಟನು ಸೈನ್ಯ ಸಮೇತ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಅಜ್ಞಾತವಾಸದಲ್ಲಿರುವ ತಮ್ಮನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ದುರ್ಯೋಧನ ಮಾಡಿದ ತಂತ್ರವಿದೆಂದು ಧರ್ಮರಾಯ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ವೀರರಾದವರು ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೂಡಬಾರದೆಂದು ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಿರಾಟನು ಸೋಲುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭೀಮನು ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಿರಾಟ ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕೌರವರು ಮರುದಿನ ಪುನಃ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ವಿರಾಟನ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೆದರಿದ ಗೋಪಾಲಕರು ಓಡಿಹೋಗುವಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನಿಗೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಉತ್ತರಕುಮಾರನು ಗಣಿಕೆಯರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವರ ಮುಂದೆ ಮೀಸೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ಪ್ರತಾಪವನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವರು 'ಜನಪ ತೋರಿಸು ಕೈಗುಣವ ಕೌರವನ ಥಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ' ಎಂದಾಗ ಅವನ ಉತ್ಸಾಹ ಹೆಚ್ಚಿ 'ಜೂಜಿನ ಕುಹಕದಲಿ ಪಾಂಡವರ ಸೋಲಿಸಿ ಮಹಿಯ ಕೊಂಡಂತೆ ಎನ್ನ ಕೆಣಕಿದನೇ ಸುಯೋಧನನು' ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಸೂರೆಗೊಂಬೆನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರವ' ಎಂದು ಆರ್ಭಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೌರವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಒಬ್ಬ ವೀರನೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ವಿಶಾದಿಸುತ್ತ ತನಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಾರಥಿಯ ಕೊರತೆ ಇರುವುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಉತ್ತರನ ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅರ್ಜುನ ನಗುತ್ತಾನೆ. ದ್ರೌಪದಿಯ ಮೂಲಕ ತನ್ನನ್ನು ಸಾರಥಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಉತ್ತರ ತನಗೆ ಸಾರಥಿ ದೊರೆತುದಕ್ಕೆ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬೃಹನ್ನಳೆಯಾಗಿದ್ದ ಅರ್ಜುನ ರಥವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಕುರುಸೇನೆ ಸಮುದ್ರದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಉತ್ತರನ ಝಂಗಾಬಲ ಉಡುಗುತ್ತದೆ. ಬಡಿವಾರ ಬಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರ 'ಹಸಿದ ಮಾರಿಯ ಮಂದೆಯಲಿ ಕುರಿ ನುಸುಳಿದಂತಾದೆನು' ಬೃಹನ್ನಳೆ ರಥವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಬೇಡ ಎಂದು ಆಲ್ಪರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಜುನ ರಥವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಿದಾಗ ತುಟಿಯೊಣಗಿ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ರಥ ನಿಲ್ಲಿಸದಿದ್ದಾಗ 'ನಾವ್ ಹಗೆಗಳೆ ನಿನ್ನೊಡೆಯರಲ್ಲಾ' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೂ ರಥ ನಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಜಿಗಿದು ಓಡತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಉತ್ತರನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಅರ್ಜುನ ರಥವನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ ಬೆನ್ನಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ಕೌರವ ಸೈನಿಕರು ಹೊಟ್ಟೆ ಹುಣ್ಣಾಗುವಂತೆ ನಗುತ್ತಾರೆ. 'ಇನ್ನು ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟರೆ ನಿನ್ನ ತಲೆ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಅರ್ಜುನ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ನಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ;ನೀನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸರ ಪುಧ್ಯ ಬಡಾಯಿ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೇಡಿ' ಎಂದು ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ 'ನಿನ್ನ ಪುಗನೆಂದು ತಿಳಿದು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು' ಎಂದು ಉತ್ತರ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ತಾನೇ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಾಗ ಉತ್ತರ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ರಾಜೇಂದ್ರ ಗುಣವಾಕ್ಯ ಸಂಧಿ

ರತ್ನಾಕರ ವರ್ಣಿ

ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಯು ಸೂರ್ಯವಂಶದ ರಾಜಕುಲದ ದೇವರಾಜನ ಮಗನೆಂದು ದೇವಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ರಾಜಾವಳಿ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ತ್ರಿಲೋಕ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿವರಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ಈತನ ಕಾಲವು ಕ್ರಿ.ಶ. 1457 ಎಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವೇಣೀಪುರ ಅಂದರೆ ಇಂದಿನ ಮೂಡಬಿದರೆ ಕವಿಯ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ.

ಭರತೇಶ ವೈಭವ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಯ ಮೇರು ಕೃತಿ. ಸಾಂಗತ್ಯ ಅಲ್ಲದೆ ಅಪರಾಜಿತೇಶ್ವರ ಶತಕ, ತ್ರಿಲೋಕ ಶತಕ, ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರ ಶತಕಗಳೆಂಬ ಶತಕತ್ರಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸರಿಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಯೋಗೀಶ್ವರ ಮತ್ತು ದೇವೇಂದ್ರಕೀರ್ತಿ ಎಂಬವರು ಈತನ ಗುರುಗಳು. ಈತನ ದೀಕ್ಷಾಗುರು ಮಹೇಂದ್ರ ಕೀರ್ತ್ಯಾಚಾರ್ಯನು. 'ಶೃಂಗಾರ ಕವಿರಾಜಹಂಸ' ಎಂಬುದು ಕವಿಯ ಬಿರುದು. ಭರತೇಶ ವೈಭವ ಕೃತಿಯು ಜೈನರ ಅರವತ್ತೂರು ಪುಣ್ಯಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಥೆಯಾಗಿದೆ. ಜೈನಧರ್ಮ ಇಳಿಮುಖವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಾವ್ಯವಿದು. ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರ ಅನುಬಂಧ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ತುಂಬ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಥಾಸಾರ

ಒಂದನೇ ತೀರ್ಥಂಕರ ವೃಷಭನಾಥನಿಗೆ ಯಶಸ್ವತಿ ಮತ್ತು ಸುನಂದಾದೇವಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡತಿಯರು. ಒಬ್ಬಳಿಗೆ ನೂರು ಜನ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ. ರಾಜ ತನ್ನ ಸಂಸಾರದೊಂದಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿರುವಾಗಲೇ ವೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತಾನೆ. ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ನೂರೊಂದು ಜನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದು

ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಂಚಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲ ಕಾಲ ಕಳೆದು ಹಿರಿಯ ಮಗ ಭರತನ ಶಸ್ತ್ರಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರರತ್ನ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಯಾರಲ್ಲಿ ಚಕ್ರರತ್ನ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೋ ಅವರು ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬುದು ನಿಯಮ. ದಿಗ್ವಿಜಯವೆಂದರೆ ಭೂಮಂಡಲದ ಎಲ್ಲ ರಾಜರ ಮೇಲೆ ಗೆಲುವು ಸಾಧಿಸುವುದು. ನಿಯಮದಂತೆ ಭರತೇಶ ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹಿರಿಕಿರಿ ರಾಜರಲ್ಲರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮರಳಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಚಕ್ರರತ್ನವು ಪಟ್ಟಣಪ್ರವೇಶ ಮಾಡದೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ 'ನಿನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರು ನಿನ್ನ ಒಡತನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದ ಹೊರತು ಚಕ್ರರತ್ನ ಮುಂದೆ ಹೋಗದು' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ. ಆಗ ಭರತೇಶ ತಮ್ಮಂದಿರು ಬಂದು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಓಲೆ ಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಪ್ಪ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ತಾವಿದ್ದರೂ ಅಣ್ಣ ಹೀಗೆ ಪತ್ರ ಕಳಿಸಿದನಲ್ಲ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದ ಅವರು ಅಣ್ಣನನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಲೂ ಆಗದೆ, ಎದುರಿಸಲೂ ಆಗದೆ ಜಿನ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಭರತ ತಮ್ಮಂದಿರ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಮರುಗುತ್ತಾನೆ. ಬಂದು ಕಾಣದ ಬಾಹುಬಲಿಯ ಮನ ಒಲಿಸಿ ಕರೆ ತರಲು ದಕ್ಷಿಣಾಂಕನನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಪ್ಪದ ಬಾಹುಬಲಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾರು ಎಷ್ಟೇ ತಿಳಿ ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಸೈನಿಕರು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೇನು ಯುದ್ಧ ಆರಂಭವಾಗಬೇಕು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಮಂತ್ರಿಗಳು ಬಿನ್ನೈಸಿಕೊಂಡು ಭರತ-ಬಾಹುಬಲಿ ಇಬ್ಬರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ವೃಥಾ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಗುರಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅವರಿಬ್ಬರೇ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ, ಜಲಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅರಸರೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಭರತಚಕ್ರವರ್ತಿ ತಮ್ಮನ ಬಳಿ ನಡೆದು ಬಂದು ಆದಿತೀರ್ಥಂಕರನ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಾವು ಹೀಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಡಿದಾಡುವುದೆ. ಜನ ಏನೆಂದಾರು ? ನಿನಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುವುದೇನು ಗೆಲುವು ಇದೋ ನಾನು ಸೋತೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀನೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸೋತರೂ ನೀನು ಸೋತರೂ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ನಾನು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿನಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವನೆಂದು ಬರಲು ಹೇಳಿದೆನೆ ಹೊರತು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ನೀನೇ ದೊಡ್ಡವನಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ ಎಂದಾಗ ಬಾಹುಬಲಿಯ ಅಹಂಕಾರ ಝುಕ್ಕನೆ ಇಳಿಯಿತು. ಇಂಥ ಗುಣವಂತ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಎದುರಾದುದಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟು

ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನೆಲ್ಲ ಸಿರಿಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆದ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮರ ಮನಸ್ತಾಪ ಪರಸ್ಪರ ತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಪರ್ಮವಸಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಭರತ-ಬಾಹುಬಲಿಯರ ಈ ಪ್ರಸಂಗವು ಅಧಿಕಾರ ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹವಹರಿಸುವವರು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಕುವರಿಯಾದಡೆ ಕುಂದೇನು

ಸಂಚಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ

ಕನ್ನಡದ ಅಪರೂಪದ ಕವಯತ್ರಿ ಎನಿಸಿದ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಮೈಸೂರು ಅರಸ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜನ ಸಂಚಿ ಊಳಿಗದಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಅಳಸಿಂಗರಾರ್ಯನ ಶಿಷ್ಯಳಾಗಿದ್ದಳು. ಪಟ್ಟದರಸಿ ದೇವರಾಜಮೃಣ್ಣಿಯ ಪ್ರೀತಿಯವಳಾಗಿದ್ದಳು. ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಾನುಯಾಯಿ. ಕ್ರಿ.ಶ. 1672-1704 ಇವಳ ಜೀವಿತ ಕಾಲ. ಅಳಸಿಂಗರಾರ್ಯ, ತಿರುಮಲಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಿಂಗರಾರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕವಿಗಳ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿದ್ದರಿಂದ ಅವಳಲ್ಲಿಯ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಚಾಲನೆ ದೊರೆಯಿತು. ಇವಳ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ಅರಸ ಈಕೆಗೆ ಸರಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವರದೇವತೆ ಎಂದು ಬಿರುದನ್ನಿತ್ತನು. ರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮ 'ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ' ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದಳು. ಇಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು 468 ಸಾಂಗತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮ ಸಂಬಂಧಿ ವಿಚಾರಗಳಿವೆ.

ಸಾಂಗತ್ಯಗಳ ಸಾರ

ಈ ಕೃತಿಯು ಯಾವುದೇ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ಬಿಡಿ ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ವೈದಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮಹಿಳೆ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪತಿವ್ರತಾ ಧರ್ಮ ಕುರಿತ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ. ಮಹಿಳೆ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಶ್ರೀಪತಿ ಎಂದರೆ ದೇವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅತ್ತೆ-ಮಾವ ಮೈದುನ ನಾದಿನಿ ನೆಗೆಣ್ಣೆ ಹಾಗೂ ನೆರೆಹೊರೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನಿಲ್ಲ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪರಂಪರಾಗತ ವಿಚಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಳಾಪರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವುದು ಈಕೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವೈದಿಕ ನವರು ಲಿಂಗಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದು ಅಪರೂಪ.

76 / ನಡುಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ

ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮವೆಂದಿರುವಾಗಲೂ ಕೇವಲ ಮಹಿಳೆಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೇಳದೆ ಬೇರೆಯವರ ಮನೆಯಿಂದ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಮನೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ಬಾಳಬೇಕಾದ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಆಕೆಯ ಗಂಡ ಹೇಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ. ಗಂಡನಾದವನು ಹೆಂಡತಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗಳಿಂದ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹೀನಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತ ಬರಲಾಗಿದೆ. ಅಂಥಭಾವನೆ ಬದಲಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೃಢವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮ.

